

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ВІСНИК ' 37

- I. Філософський дискурс
- II. Політологічна думка
- III. Теорія політики
- IV. Політика державотворення
- V. Процеси демократизації
- VI. Політична культура
- VII. Світова політика

Типи урядових кабінетів

Литвин В.С. ©

Аспірант кафедри політології Львівського Національного університету імені Івана Франка

У даній науковій статті пропонується комплексне розуміння поняття та типології урядових кабінетів, що передбачає наповнення теоретичного політологічного досвіду у дослідженні цієї проблематики емпіричним матеріалом, який стосується перших демократичних держав Центральної Європи. Взявши до уваги сукупність загальнотеоретичних і політологічних категорій, ми намагаємось створити довершену схему типів композицій урядових кабінетів, яку доцільно використовувати у дослідженнях урядової стабільності.

Об'єкт наукової роботи – уряди й урядові кабінети. Предмет – типи урядових кабінетів у країнах Центральної Європи. Мета дослідження полягає в аналізі понять уряд та урядовий кабінет; осмисленні теоретико-методологічних принципів та особливостей класифікації типів урядових кабінетів; дослідженні типів урядових кабінетів у країнах Центральної Європи.

У дослідженні типів урядових кабінетів ми оперували, в основному, теоретико-методологічними та емпіричними даними, отриманими із західних спеціалізованих наукових джерел. Серед ідей передових дослідників, які займались визначенням понять уряд та кабінет міністрів, а також дослідженням типів урядових кабінетів у даній роботі використовуються наукові доробки А. Романюка [18-20], Д. Берона [1], Л. Додда [3], П. Варвіка [16], К. Строма [14, 15], М. Лавера [5-7], П.В. Роозендаала [13] та інших.

А. Романюк зауважує, що в політичній науці «для означення органу виконавчої влади ми в якості співмірних понять одночасно використовуємо «уряд» та «кабінет міністрів». «Уряд» – це організація, яка здійснює адміністрування у цілій країні або її частині. «Урядовий кабінет» – це форма уряду, в якому прем'єр-міністр або президент формують кабінет міністрів із дорученням останньому відповідних міністерств. «Кабінет міністрів» – це комітет,

сформований з числа найважливіших членів уряду, включаючи прем'єр-міністра (або президента) та міністрів [19].

Протезапропонувати універсальне визначення поняття «уряд» дуже складно. М. Лавер та К. Шепсл зауважують: «Якщо подивитись на утворення будь-якого уряду, то очевидна плутанина, пов'язана з діяльністю великої кількості політиків, посадовців, лобістів, зацікавлених груп, виборців і коментаторів у процесі становлення, розвитку й кризи уряду. Саме такий підхід робить кожний окремий уряд кардинально відмінним один від одного» [6, с. 5].

У цій формі інститут уряду пов'язаний із результатами парламентських виборів та діяльністю парламенту. Тому цікавим є трактування поняття уряду, запропоноване Д. Бороном: «термін уряд використовуємо для того, щоби посилатись на партії, які не голосують проти вотуму довіри з політичних позицій» [1, с. 138]. М. Матіла та Т. Рауніо наголошують, що «результати виборів визначають висхідну позицію щодо формування нового уряду. Уряди майже завжди є продуктом виборів і лише частково незалежні від результатів виборів» [9, с. 264].

М. Лавер та К. Шепсл також наголошують, що потрібно розрізняти уряд як «самостійний інститут та інститут політичних акторів, які представлені в парламенті і забезпечують підтримку під час голосувань». [6, с. 264] Необхідність такого розподілу пояснюється тим, що існує феномен урядів меншості, коли політичні партії, які формують цей тип урядів, не мають більшості у парламенті за рахунок депутатів від політичних партій (партії), з яких сформований уряд, і часто отримують ситуативну підтримку депутатів від різних партій.

Тому поняття «уряд» ми здебільшого розглядаємо щодо парламентської та півпрезидентської форм правління, у яких виконавчу владу одночасно представляють глава держави та уряд (дуалістична модель виконавчої влади), оскільки інститут уряду в президентській формі правління має суттєві особливості: президент держави одночасно є главою держави і главою виконавчої влади, функції уряду виконує адміністрація президента, а посада голови уряду відсутня (моністичний тип виконавчої влади) [18, с. 228].

Термін «кабінет» також полісемантичний. По-перше, поняття кабінет використовується для означення керівних відомств, яких

призначає президент США: традиційно їх називають «секретаріатами» і вони діють під його керівництвом, – тому це поняття можна розглядати як синонім уряду. По-друге, «кабінет» використовується для характеристики обмеженого кола найвпливовіших міністрів на чолі з главою уряду, які приймають рішення від імені цілого уряду. В даному випадку ми опираємось на приклад практики Об'єднаного Королівства, за якою на 1 липня 2006 року уряд налічував 120 членів, з них членами кабінету були лише 22 [17].

Уряди поділяють на партійні та технократичні (перехідні, непартійні, технічні). Створення останніх відбувається, в основному, в умовах різних варіантів політичних криз, коли довіра до основних політичних партій у суспільстві надзвичайно низька.

Таблиця 1. Типологія урядів у державах Центральної Європи, 1990-2008 рр.

Держава	Кількість урядів	Кількість партійних урядів	Кількість технократичних урядів
Болгарія	10	7	3
Чеська Республіка	9	9	-
Естонія	11	10	1
Угорщина	8	8	-
Латвія	12	10	2
Литва	10	10	-
Польща	13	13	-
Румунія	8	8	-
Словацьчина	6	6	-
Словенія	8	8	-
Разом	95	89(93,7%)	6 (6,3%)

Як видно з даних таблиці 1, абсолютну більшість серед урядів назначених країн Центральної Європи складають партійні уряди: вони становлять понад 90 відсотків усіх існуючих органів виконавчої влади в проміжку 1990-2008 рр. При цьому в Чеській Республіці, Угорщині, Литві, Польщі, Румунії, Словаччині та Словенії взагалі не зустрічались безпартійні уряди. А найбільша їх кількість була зосереджена у Болгарії: кабінети міністрів Л. Бєрова, Р. Інджєви, С. Софіянські; у Латвії – два кабінети міністрів А. Шкєле. Останній очолював технократичні уряди двічі: в проміжку 21.12.1995 – 13.02.1997 рр. та 13.02.1997 – 6.08.1997 рр. Друга типологія стосується партійних урядів у системах з парламентською та півпрезидентською формами правління. Структурування таких урядів здійснюється за критерієм кількості політичних партій, з яких вони складаються, у такі групи: однопартійні та коаліційні. Однопартійні на підставі підрахунку кількості депутатів парламенту від урядових партій поділяються на однопартійні уряди більшої та меншої. Коаліційні уряди також бувають коаліційними урядами більшої та меншої.

У характеристиці однопартійних урядів більшої та меншої ми використовуємо досвід Об'єднаного Королівства, який є базовим для цієї категорії. Право формувати уряд має партія, яка отримує більшість у парламенті. Членів кабінету призначає глава держави за пропозицією прем'єр-міністра, іншу частину призначає глава уряду. Міністрів, яких затверджує монарх, називають «міністрами Корони»: з них складається урядовий кабінет. Уряд несе політичну відповідальність перед Палатою громад. Крім того, члени уряду повинні мати депутатський мандат у одній з двох палат парламенту: при цьому діє вимога, що певна частина урядовців є представниками Палати лордів. Вважається, що Кабінет має підтримку парламентської більшої до тих пір, поки депутати нижньої палати не оголосять йому вотум недовіри або не проголосують проти пропозиції уряду з принципового питання.

У Центральній Європі однопартійні уряди більшої в проміжку 1990-2008 рр. були властиві Болгарії, Чеській Республіці, Литві та Румунії і становили лише трохи більше 10 відсотків партійних кабінетів (таблиця 5).

Коаліційні уряди більшої складаються з представників двох і більше політичних партій, які об'єднують власні зусилля для фор-

мування уряду, коли жодна партія не має абсолютної більшості у парламенті [2]. Коаліційні уряди більшості, які є результатом політичних переговорів, складаються із двох основних конструкцій. Перша властива коаліційним урядам, у яких існує одна домінуюча політична партія (таблиця 2); друга передбачає врівноважену структуру коаліції: політичні партії, з яких складається коаліція, приблизно однакові за кількістю депутатів у парламенті (таблиця 3).

Таблиця 2. Конструкція коаліційного уряду з домінуючою партією на прикладі уряду Лешека Міллера в Польщі, 19.10.2001-02.05.2004 рр.

Партія	Відсоток голосів на виборах	Кількість місць	Відсоток місць
Союз Демократичних Лівих + Польська Селянська Партія	41,4	217	47,1
Унія Праці	9	41	8,9
Разом (460):	50,4	261	57

Таблиця 3. Врівноважуюча структура коаліційного уряду на прикладі діючого уряду Іварса Годманіса в Латвії, на 20.12.2007 р.

Партія	Відсоток голосів на виборах	Кількість місць	Відсоток місць
Латиська Перша Партія + Латиський Шлях (LPP/LC)	6,9	8	8
Латиська Партія Зелених (GPL) + Центральна Партія (CP)	16,7	18	18
Народна Партія (PP)	19,6	23	23
«За Батьківщину і Свободу» (FFP)	6,9	8	8
Разом (100)	50,1	57	57

У країнах, де існують коаліційні уряди, відставка уряду автоматично не призводить до розпуску парламенту й оголошення нових парламентських виборів. Переважно у такій ситуації глава держави надає право лідеру найбільшої у парламенті фракції (форматору) сформувати новий уряд. Якщо новий уряд сформовано не буде, то право на його формування може отримати інший партійний лідер. Якщо глава держави бачить, що спроби марні, він може розпустити парламент, оголосивши дострокові вибори.

Уряди меншості. У сучасній українській політологічній літературі ми не натрапляли на ґрунтовний аналіз урядів меншості [20]. А. Романюк вважає, що незважаючи на формальну парадоксальність існування урядів меншості, вони протягом післявоєнного періоду активно створювались і функціонували у багатьох країнах Західної Європи. Зокрема, за період з 1945 до 1987 р. М. Галлахер, М. Лейвер і П. Майр нарахували 71 уряд меншості (третина всіх партійних кабінетів) в Австрії, Бельгії, Нідерландах, Данії, Фінляндії, Ірландії, Італії, Норвегії та Швеції [4, с. 189]. У країнах Центральної Європи цей показник є дещо нижчим і становить лише одну п'яту партійних урядів у проміжку з 1990 до 2008 р. (таблиця 5).

Аналізуючи уряди меншості, зазначимо, що розглядаючи головні фактори їх формування потрібно посилатись на наступні зауваження: 1) згода політичних партій, які представлені у парламенті, на формування урядів меншості може ґрунтуватись на існуванні широких можливостей впливу на внутрішнє та міжнародне життя країни з боку парламентських комітетів і комісій; 2) частота формування урядів меншості може залежати від діяльності груп інтересів у країнах, де значного поширення отримав корпоративізм [8]; 3) важливу роль у створенні урядів меншості відіграє характер взаємовідносин, які склались між партіями. Тому формування урядів меншості – це закономірний вихід із ситуації наявності у парламенті протистояння між партіями по ідеологічних позиціях [6].

К. Стром, який досліджував даний тип урядів у парламентських демократіях світу, вважає: практика існування таких кабінетів довели, що уряди меншості потрібно розглядати як нормальний результат політичного змагання, адже вони властиві багатьом країнам Європи [15, 212-215]. А причина, яка зумовлює партії у

випадку ситуації, що передбачають альтернативу – влада або опозиція, обрати останню, пояснюється наявністю можливостей реалізації партійного курсу.

Однопартійні уряд меншості формуються однією партією, яка не володіє більшістю у парламенті, а коаліційні уряди меншості, відповідно, опираються на підтримку менш ніж 50 відсотків депутатів парламенту від двох і більше політичних партій. Проте в будь-якому випадку для затвердження і подальшого функціонування уряд меншості повинен отримати підтримку більшості у парламенті.

Прикладами однопартійних урядів меншості можуть слугувати кабінети М. Земана у Чеській Республіці (17.07.1998 – 12.07.2002 рр.), М. Сіманна в Естонії (17.03.1997 – 25.03.1999 рр.), М. Белки у Польщі (2.05.2004 – 31.10.2005 рр.), А. Нестасе (28.12.2000 – 21.12.2004 рр.) та інші.

Серед зразків коаліційних урядів меншості базовим для нас став досвід формування діючого уряду К. Попеску-Терічану (29 грудня 2004 р.), який об'єднав представників двох партій Румунії – Національної Ліберальної та Демократичної, які разом отримали менше 50 відсотків місць у парламенті; а також діючий литовський коаліційний уряд меншості Г. Кіркіласа.

Таблиця 4. Коаліційний уряд меншості Гедімінаса Кіркіласа в Литві, на 4.07.2006 р.

Партія	Відсоток голосів на виборах	Кількість місць	Відсоток місць
Соціал-демократична Партія Литви (LSP)	20,7	31	22
Селянське і Демократичне Партійне Об'єднання (ViNDPS)	6,6	10	7,1
Ліберальне Центральне Об'єднання (LCS)	9,1	18	12,8
Разом (141)	36,4	59	41,9

Таблиця 5. Класифікація партійних урядових кабінетів у державах Центральної Європи, 1990-2008 рр.

Держава	Кількість кабінетів	Однопартійні більшості	Однопартійні меншості	Коаліційні більшості	Коаліційні меншості
Болгарія	7	2	1	4	-
Чеська Республіка*	9	1	1	6	1
Естонія	10	-	1	8	1
Угорщина	8	-	-	6	-
Латвія	10	-	-	6	4
Литва*	10	4	-	5	1
Польща*	12**	-	2	7	3
Румунія	8	2	1	3	2
Словаччина*	6	-	1	5	-
Словенія	8	-	-	8	-
Разом:	88	9 (10,25 %)	7 (7,9 %)	60 (68,25 %)	12 (13,6 %)

*Класифікація урядів Чеської Республіки та Словаччини розпочинається з 1 січня 1993 року, остаточної дати розпаду Чехословаччини. Класифікація урядів Литви розпочинається з 21 липня 1992 року, коли вперше було сформовано посткомуністичний уряд А. Абішали. Класифікація урядів Польщі розпочинається з 12 січня 1991 року, коли вперше було сформовано посткомуністичний уряд Я. К. Білецького.

** Перший уряд В. Павляка, утворений 5 червня 1992 року, ми не піддаємо науковому аналізу, адже він не був остаточно сформований і проіснував лише 30 днів.

Як видно з даних таблиці 5, абсолютну більшість (дві третини) серед партійних урядів зазначених країн Центральної Європи становлять коаліційні уряди більшої меншості. Загалом коаліційні кабінети – найбільш розповсюджені формати формування урядів у країнах Центральної Європи: коаліційні уряди більшої меншості становлять майже 82 відсотки усіх кабінетів міністрів, які були сформовані в десяти аналізованих країнах Центральної Європи в 1990-2008 рр. Цікавою також є партійна концентрація на формуванні коаліційних урядів більшої меншості. Показовими у цьому плані вважаються Угорщина та Словенія, у яких всі існуючі кабінети міністрів були коаліційними урядами більшої меншості; близькими до них є Словаччина та Естонія, у яких відповідно лише один і два уряди не були коаліційними кабінетами більшої меншості.

Потрібно також зауважити, що у країнах Центральної Європи уряди меншості не користуються особливою популярністю: менше ніж 25 відсотків усіх кабінетів в 1990-2008 рр. були однопартійними та коаліційними урядами меншості. При цьому однопартійні уряди меншості не зустрічались у Латвії, Литві та Словенії, а коаліційні уряди меншості – у Болгарії, Угорщині та Словаччині. Найбільше ж таких кабінетів міністрів формувалось у наступних країнах: однопартійні уряди більшої меншості – Польща (кабінети М. Бєлки та К. Марцинкевича); коаліційні уряди меншості – Латвія (кабінети В. Біркавса, М. Гайліса й І. Емсіса), Польща (уряди Х. Сухоцької, Я. Ольшевського та Я. К. Бєлєцького).

Третя типологія урядових кабінетів стосується коаліційних урядів більшої меншості: партії на основі різноманітних конфігурацій за умов підтримки парламентської більшої меншості можуть сформувати декілька різновидів кабінетів. Задля пояснення наших міркувань ми використовуємо підхід «структури кабінету», що вивчає розмір і число партій у коаліційних урядах більшої меншості, ідеологічний склад урядів, типи коаліцій більшої меншості та присутність і відсутність домінуючих партій. Підхід був розроблений і категоріально наповнений Л. Доддом [3], С. Ніколені [11, с. 123-150], К. Стромом [14], П. Роозендаалем [13, с. 71-92], П. Варвіком [16, с. 465-498] та іншими.

Наслідуючи модель «структури кабінету» для здійснення класифікації коаліційних урядів більшої меншості, ми виходимо з припущення, що формування урядової коаліції вимагає від її учас-

ників дотримання таких умов: а) пошук основними політичними партіями та блоками природних союзників для формування парламентської більшості; б) порозуміння між союзниками стосовно основних напрямків та цілей майбутньої діяльності; в) розподіл посад у коаліційному уряді та узгодження програми його діяльності. [5] Тому ми вважаємо, що коаліційні уряди більшості слід поділяти на мінімально-переможні, надлишково-переможні (надлишкові) та великі коаліції.

Уряд вважається мінімально-переможною коаліцією, якщо він сформований із двох та більше політичних партій, які в сумі їхніх депутатських мандатів становлять парламентську більшість, за умови, що вихід хоча б однієї урядової партії з парламентської більшості призводить до руйнування урядової більшості. Наприклад, урядова більшість у Словаччині, сформована трьома партіями після виборів у Національну Раду, що відбулись 17 липня 2006 року, була мінімально-переможною коаліцією (таблиця 6).

Таблиця 6. Мінімально-переможна коаліція Роберта Фіко у Словаччині, на 4.07.2006

Партія	Відсоток голосів на виборах	Кількість місць	Відсоток місць	Кількість міністрів
Народна Партія – Рух за демократичну Словаччину (HZDS)	8,8	15	10	2
Словацька Національна Партія (SNS)	11,6	20	13,3	3
Напрям – Соціальна Демократія (Smer)	29,1	50	33,3	11
Разом (150):	49,5	85	56,6	16

Теорія мінімально-переможних коаліцій виходить з того, що основним мотивом діяльності партій є бажання здобути максимальну кількість публічних посад, а це становить мету «в собі». Дж. фон Нейманн і О. Моргенштерн переможною урядовою коаліцією називають ту, яка контролює більшість місць у парламенті, а мінімальною – ту, у складі якої немає партій, які не є обов'язковими для досягнення цієї більшості [10].

Уряд вважається надлишково-переможною коаліцією, якщо він сформований із двох та більше політичних партій, які в сумі їхніх депутатських мандатів становлять парламентську більшість, за умови, що вихід окремої партії (партій), яка має надлишковий статус у коаліції, з парламентської більшості не призводить до руйнування коаліційної більшості та перереформування уряду.

П. В. Роозендаал, досліджуючи різницю згаданих вище типів коаліційних урядів більшості, наголошує, що якщо уряди мінімально-переможні, то кожна урядова партія має однаково невідхильну загрозу втрати публічних важелів політичного впливу; і навпаки, надлишкова партія, голоси якої не критичні, може залишити уряд, не змусивши його втратити парламентську більшість.

Таблиця 7. Надлишково-переможна коаліція Віктора Орбана в Угорщині, 06.07.1998 – 27.05.2002 рр. [23]

Партія	Кількість місць	Відсоток місць
Угорський Громадянський Союз (Fidesz)	148	38,3
Незалежна Партія Дрібних Фермерів (Független Kisgazdapárt)	48	12,4
Угорський Демократичний Форум (MDF)	17	4,4
Разом (386):	213	55,1

Серед основних причин формування надлишково-переможних коаліцій ми розглядаємо наступні: 1). бажання гарантувати розумну безпеку статусу переможних кабінетів, коли деякі партії не вважаються надійними (задля цього залучаються малі додаткові партії, які Д. Ремі назвав партіями-обгортками) [12, с. 295-298]; 2). специфічні встановлені умови, які, наприклад, ілюструються Колумбією та Бельгією (ці умови вимагають, щоби деякі партії та групи населення були представлені в уряді).

Великою коаліцією є коаліційний уряд більшості, задля формування якого об'єднуються всі великі та рівні у електоральному плані партії [21]. Даний термін найчастіше використовується для країн, де існує дві домінуючі партії з різними ідеологічними орієнтаціями і ряд маленьких партій, достатньо сильних, щоби забезпечити собі представництво у парламенті.

Серед причин формування великих коаліцій ми розглядаємо наступні: 1). національна криза (війна, економічна депресія, політична криза), в умовах якої відчувається потреба національної єдності та стабільності, через що долаються ідеологічні відмінності партій (прикладом служать уряди Об'єднаного Королівства протягом Першої та Другої світової війни); 2). усвідомлення великими партіями, що вони мають більше спільного в ідеологіях між собою ніж з маленькими партіями; 3). надзвичайно висока фрагментація маленьких партій (коли жодна інша форма коаліційної більшості стійкою не вважається).

Приклади таких форматів урядів вважаються Австрія і Німеччина, де парламентські партії утворювали великі коаліції (Große Koalition), щоби не допустити до формування урядів ультрараві й ультраліві радикальні політичні сили. Зокрема, після непереконливих результатів парламентських виборів у 2005 р. жодна з традиційних німецьких коаліцій не змогла сформувати коаліційний уряд більшості. Назривала ліва ідеологічно послідовна коаліція, яка могла охопити Соціал-демократичну Партію Німеччини, Партію Зелених і радикальну Ліву Партію; проте бажання виключити ультраліву партію з уряду змусило лідерів СДПН та Християнсько-демократичний Союз / Християнсько-соціальний Союз 22 листопада 2005 р. сформувати велику урядову коаліцію на чолі з канцлером А. Меркель.

Інший варіант великих коаліцій представлений досвідом формування у 2005 р. діючого уряду більшості С. Станішева у Болгарії. Сформована трьома політичними партіями парламентська більшість змогла забезпечити понад 70-відсоткову парламентську підтримку уряду.

Таблиця 8. Велика коаліція Сергія Станішева у Болгарії, на 16.07.2005 р. [22]

Партія	Відсоток голосів	Кількість місць	Відсоток місць
Коаліція за Болгарію (Koalicija za Bălgarija)	31	82	34,2
Національний Рух Сімеона II (Nacionalno Dviženie Simeon Vtori)	19,9	53	22,1
Рух за Права і Свободи (Dviženie za Prava i Svobodi)	12,8	43	17,9
Разом (240):	63,7	178	74,2

Особливу позицію серед великих урядових коаліцій займають уряди Швейцарії. Конституція країни не використовує термін «уряд». Відповідно, вищий виконавчий орган країни – Федеральна Рада, яку обирають обидві палати парламенту. Існування у Швейцарії великих коаліцій – це спосіб ліквідації руйнівних наслідків елементів безпосередньої демократії в межах централізованої політичної системи: коаліції охоплюють широке коло політичних партій та груп інтересів (так звана «магічна формула») і можуть ефективно впливати на результати референдумів та суспільних ініціатив. Цікаво, що чотири головні партії разом контролюють близько 90 відсотків депутатів парламенту, а це фактично призводить до ситуації відсутності опозиції. Саме тому швейцарський уряд ми розглядаємо окремо, адже він, хоча і належить до сім'ї коаліційних урядів більшості, не має схожих аналогів.

Таблиця 9. Класифікація коаліційних урядів більшості у державах Центральної Європи протягом 1990-2008 рр.

Держава	Кількість коаліційних урядів більшості	Мінімально-переможні коаліції	Надлишково-переможні коаліції	-Великі коаліції
Болгарія	4	2	-	2
Чеська Республіка	6	6	-	-
Естонія	8	8	-	-
Угорщина	8	3	5	-
Латвія	6	3	3	-
Литва	5	1	4	-
Польща	7	6	1	-
Румунія	3	-	3	-
Словаччина	5	2	3	-
Разом:	52	31 (59,6%)	19 (36,5%)	2 (3,9%)

Як видно з даних таблиці 8, абсолютну більшість серед коаліційних урядів більшості у зазначених країнах Центральної Європи становлять мінімально-переможні коаліції, які складають майже 60 відсотків усіх коаліційних кабінетів міністрів більшості в регіоні. Цікаво що в проміжку 1990-2008 року не було сформовано жодного уряду даного типу у Румунії, яка на 100 відсотків представлена надлишково-переможними коаліціями. З іншого боку, не було жодного надлишкового уряду в Чеській Республіці, Естонії та Болгарії, а остання – єдина країна регіону, в якій формувались великі коаліції. У Латвії, Словаччині й Угорщині співвідношення мінімально-переможних та надлишково-переможних коаліцій приблизно рівне.

Підсумовуючи вищепроаналізоване слід зазначити, що існуючі урядові кабінети можна поділити на однопартійні уряди більшості і меншості та коаліційні уряди більшості і меншості. Головна особливість коаліційних урядів – чинник їх свідомого формування партіями. Найпоширеніший тип урядів держав Центральної Європи – коаліційний уряд більшості, який представлений у двох конструкціях – з домінуючою партією та з врівноваженою конструкцією стосовно однакових за кількістю депутатів парламентських партій – та у трьох формах – мінімально-переможна коаліція, надлишково-переможна коаліція та велика коаліція. Потрібно також наголосити на поступовому зменшенні кількості однопартійних урядів, що пояснюється зміцненням плюралізації політичного процесу у перехідних суспільствах.

Література:

1. Baron, David P. A Spatial Bargaining Theory of Government Formation in Parliamentary Systems. American Political Science Review 92. 1998.
2. Dictionary of government and politics // Edit. By Collin P.H. Second Edition. – Chicago, London: Fitzroy Dearborn Publishers, 1998.
3. Dodd L. Coalitions in Parliamentary Government. – Princeton: Princeton University Press, 1976.
4. Gallaher, M., Laver, M. & P. Mair. Representative Government in Western Europe, 1992.
5. Laver M., Budge I. Party Policy and the Government Coalition. – L., 1992.
6. Laver M., Shepsle K. Making and breaking governments. Cabinets and legislatures in parliamentary democracies. – New York: Cambridge University Press, 1996.
7. Laver, M. & Schofield N. Multiparty Government: The Politics of Coalition in Western Europe. Oxford University Press. – Oxford, 1990.
8. Luebbert, G. Comparative Democracy: policy Making and Governing Coalitions in Europe and Israel. Columbia University Press. – New York, 1986.
9. Matilla M. & Raunio T. Does winning pay? Electoral success and government formation in 15 West European countries //

- European journal of political research. – Vol.43 # 2 (March 2004).
10. Neumann J., Morgenstern O. The Theory of Games and Economic Behavior. – N.Y., 1944.
11. Nikolenyi, C. Cabinet Stability in Post-Communist Central Europe, Party Politics, 10. 2004.
12. Remy D. The Pivotal Party. Definition and Measurement // European Journal of Political Research, 1975, vol.3.
13. Roosendaal, P. V. Government Survival in Western Multi-Party Democracies, European Journal of Political Research, 32. 1997.
14. Strom, K. Minority Government and Majority Rule. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990
15. Strom, K. Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality on Non-winning Cabinet Solutions // Comparative political Studies. – Vol.17. # 2. – 1984.
16. Warwick, P. The Durability of Coalition Governments in Parliamentary Democracies, Comparative Political Studies, 1979.
17. За матеріалами сайту уряду Об'єднаного Королівства – <http://www.number-10.gov.uk/output/page2988.asp>
18. Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 391с.
19. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: ЦПД ЛНУ імені І. Франка, 2003. – 272 с.
20. Романюк А.С. Уряди меншості країнах Західної Європи // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. – 2002. – Вип. 4. – 352 с.
21. Визначення терміну «велика коаліція» здійснене за версією сайту Wikipedia – http://en.wikipedia.org/wiki/Grand_coalition.
22. За матеріалами сайту ЦВК Болгарії – <http://www.2005izbori.org/results/index.html>.
23. За матеріалами сайту Національного Виборчого Офісу Угорщини – <http://www.valasztas.hu>.